

**Výroční zpráva o činnosti České národopisné
společnosti, z. s.,
za rok 2023**

Zpracoval a předkládá PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D.,
předseda ČNS, z. s.

Praha 2024

Úvod

Česká národopisná společnost, z. s. (dále ČNS), jež přímo navazuje na Národopisnou společnost československou založenou v roce 1895, si udržuje svou přirozenou roli vrcholného profesního sdružení českých etnologů a etnoložek i v 21. století. Soupis jednotlivých aktivit vykonaných v průběhu kalendářního roku 2023 dokládá, že ČNS plnila i v tomto roce aktuální úkoly a požadavky vycházející z jejího dominantního postavení v rámci oboru etnologie.

Výroční zpráva je rozdělena do tematických kapitol podle jednotlivých oblastí činnosti ČNS a shrnuje nejdůležitější informace o aktivitách ČNS a dosažených výsledcích v roce 2023.

Poděkování patří všem členkám a členům Hlavního výboru ČNS, kteří se v roce 2023 podíleli na činnosti společnosti a přispěli tak významnou měrou k plnění úkolů, které si ČNS každoročně klade a které vycházejí z jejích stanov. V roce 2023 došlo na základě voleb, které se uskutečnily na Valném shromáždění ČNS (viz příslušná část této zprávy), k obměně Hlavního výboru ČNS a zvláštní poděkování tak náleží dlouholetým členkám Hlavního výboru ČNS PhDr. Evě Kuminkové, Ph.D., a PhDr. Zuzaně Čermákové, Ph.D., které ve svých exekutivních funkcích již dále nepokračují. ČNS jako organizace nicméně ve svých aktivitách i v roce 2023 pokračovala v neztenčené míře a realizovala celou řadu publikačních, konferenčních, popularizačních a dalších akcí.

Činnost exekutivy ČNS – Hlavní výbor ČNS

Hlavní výbor ČNS (HV) je po Valném shromáždění druhým nejvyšším orgánem České národopisné společnosti, z. s., a řídí její činnost v období mezi Valnými shromážděními, která se konají vždy jednou za tři roky.

Na Valném shromáždění v září 2020 byl zvolen HV ČNS ve složení: PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D. (předseda ČNS), PhDr. Eva Kuminková, Ph.D. (místopředsedkyně, pověřenec pro zahraniční kontakty), PhDr. Zuzana Čermáková, Ph.D. (vědecká tajemnice), PhDr. Jana Pospíšilová, Ph.D. (pokladní), Mgr. Marta Kondrová (pověřena agendou GDPR), PhDr. Roman Malach, Ph.D. (pověřen agendou digitalizace a pasportizace dotazníků), PhDr. Martin Novotný, Ph.D. (pověřen správou webových stránek ČNS), PhDr. Jana Poláková, Ph.D. (pověřena agendou spolupráce s dopisovateli), Mgr. Aleš Smrčka, Ph.D. (pověřen agendou Národopisného věstníku).

Na Valném shromáždění v září 2023 byl zvolen HV ČNS ve složení: PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D. (předseda ČNS), PhDr. Jana Pospíšilová, Ph.D. (místopředsedkyně), Mgr. Marta Kondrová (vědecká tajemnice), PhDr. Mgr. Magdalena Maňáková, Ph.D. (pokladní), Mgr. Josef Urban (pověřen agendou GDPR), PhDr. Roman Malach, Ph.D. (pověřen agendou digitalizace a pasportizace dotazníků), PhDr. Martin Novotný, Ph.D. (pověřen správou webových stránek ČNS), PhDr. Jana Poláková, Ph.D. (pověřena agendou spolupráce s dopisovateli), PhDr. Oto Polouček, Ph.D. (pověřen agendami Národopisného věstníku a mezinárodní spolupráce).

HV ČNS se v roce 2023 sešel v souladu se Stanovami na pěti jednáních: 21. března 2023 v prostorách Muzea a galerie v Prostějově; 14. června 2023 na půdě Etnologického ústavu AV ČR, v. v. i., v Praze; 18. září 2023 opět v Muzeu a galerii v Prostějově; 19. září 2023 v Národním domě v Prostějově (ustavující zasedání nově zvoleného HV ČNS) a konečně 8. prosince 2023 na Ústavu evropské etnologie FF MU v Brně.

HV ČNS na svých jednáních řešil důležité otázky a problémy spjaté s činností ČNS, přičemž o své činnosti a rozhodnutích informoval členy ČNS v rámci pravidelně vydávaného *Zpravodaje České národopisné společnosti*, který je zveřejňován mj. na webových stránkách ČNS (viz <http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/aktuality/zpravodaj-cns>) a rozesílán členům e-mailovou poštou. Kromě hlasování členů HV ČNS během pravidelných jednání hlasovali jeho členové během roku 2023 též per rollam – tento způsob hlasování představuje důležitý prostředek sloužící k zabezpečení větší flexibility v rozhodování HV o důležitých otázkách v mezidobí mezi pravidelnými jednáními HV.

Česká národopisná společnost, z. s., pokračovala, zastupována členy HV, ve spolupráci s *Radou vědeckých společností České republiky*. O své činnosti v roce 2022 informoval tuto instituci v lednu 2023 předseda ČNS Jiří Woitsch pomocí pravidelné Roční zprávy o činnosti vědecké společnosti – zpráva obsahovala informace o 18 výstupech. O činnosti v roce 2023 pak byla Rada vědeckých společností ČR informována Roční zprávou v lednu 2024 – tato zpráva obsahovala informace o 23 výstupech, což dokládá, že ČNS kontinuálně vykazuje vysoký a vzrůstající počet odborných aktivit. Plenární zasedání Rady vědeckých společností ČR se uskutečnilo 12. dubna 2023 a ČNS na něm zastupovat předseda Jiří Woitsch.

Valné shromáždění a konference ČNS

V souladu s příslušnou legislativou a Stanovami ČNS proběhlo dne 19. 9. 2023 v Prostějově pravidelné Valné shromáždění (VS) ČNS. VS se zúčastnilo 48 řádných a kolektivních členů ČNS a dále čestní členové a hosté.

Hlavní zprávu o činnosti ČNS přednesl předseda ČNS Jiří Woitsch, a to včetně zprávy o činnosti komisí, ČNS, zpracování spolkového archivu, o projektu bibliografie národopisných časopisů, o webové prezentaci ČNS a o Anketě ČNS a Studentské ceně ČNS. Předseda ČNS Jiří Woitsch dále přednesl zprávu o finančním hospodaření ČNS. Zprávu revizní komise přednesl její předseda PhDr. Roman Doušek, Ph.D. Spolupráci s dopisovateli zhodnotila Jana Poláková, zprávu o zahraniční spolupráci vč. agendy UNESCO přednesla Eva Kuminková, obě pověřené v rámci HV ČNS příslušnými agendami. Dění v redakci a při vydávání Národopisného věstníku shrnul doc. PhDr. Miroslav Válka, Ph.D. VS ČNS všechny přednesené zprávy schválilo, resp. vzalo hlasováním bez připomínek na vědomí.

Na VS ČNS byl zvolen nový Hlavní výbor a nový předseda ČNS (viz část výroční zprávy věnovaná činnosti HV) a dále byla zvolena nová Revizní komise ČNS ve složení PhDr. Roman Doušek, Ph.D., PhDr. Zuzana Čermáková, Ph.D., Mgr. Jan Pohunek, Ph.D.

VS ČNS hlasováním rozhodlo o udělení čestného členství doc. PhDr. Lydii Petráňové, CSc., PhDr. Janě Pospíšilové, Ph.D. a PhDr. Aleně Prudké. Nejdůležitější dokumenty, které byly na VS předneseny, byly otištěny v Národopisném věstníku XL (82) / 2023 / 2, který je elektronicky dostupný na adrese <https://narodopisnyvestnik.cz>.

Na VS ČNS navázala výroční mezinárodní konference ČNS s názvem *(NE)Tradice žije! Kontinuita, proměna, zánik a obnova tradic pohledem etnologie*, které se zúčastnilo 61 referujících a posluchačů, zaznělo celkem 23 referátů. Konference měla za cíl analyzovat procesy, kterými tradice procházejí, a zaměřit se na jejich reflexi v současné společnosti, a to jak v teoretické rovině vědecké a badatelské, tak z pohledu nositelů současných tradic i společnosti jako celku. Vycházelo se přitom z hypotézy, že společenské změny druhé poloviny 19. a 20. století zapříčinily nejen zásadní proměnu tradičního venkovského prostředí a lidové kultury, ale také vnímání toho, co je a co není tradiční. V současné době se setkáváme s několika druhy etnokulturních tradic – s tradicemi v zásadě nepřerušovanými, které se předávají od dob nejstaršího doložení až do současnosti, s tradicemi obnovenými, modifikovanými i vymyšlenými. Některé přežily a dostaly se až na práh třetího tisíciletí, osudem jiných byl však nevyhnutelný zánik. Zatímco kolektivizace venkova znamenala definitivní odklon od

tradičního způsobu života, především po roce 2000 zaznamenáváme tendenci lidí „navracet se ke kořenům“, a to v nejrůznějších podobách. Mezi nejvýraznější projevy, které tento trend postihuje, patří kupříkladu lidové zvyky a slavnosti, kroje, řemesla, stavitelství, gastronomie nebo léčitelství. Konference byla připravena ve spolupráci s Muzeem a galerií v Prostějově (MGP) a Národním muzeem v přírodě a uskutečnila se 19.–21. září 2023 v prostorách Národního domu v Prostějově. Stejně jako u předchozích konferencí se přepokládá i v tomto případě publikování vybraných příspěvků po standardním recenzním řízení v *Národopisném věstníku*, a to v průběhu roku 2024.

Členská základna

K 31. prosinci 2023 evidovala ČNS celkem 171 řádných a 17 čestných členek a členů, 2 členy mimořádné a 22 členů kolektivních. Výše členské základny se pohybuje na setrvalé úrovni, úbytek členek a členů, ke kterému dochází převážně z důvodu úmrtí, je úspěšně nahrazován přijímáním nových členek a členů ČNS zpravidla z řad studentů a čerstvých absolventů oboru (v roce 2023 bylo přijato 10 nových členek a členů). Kontrola placení členských příspěvků a revize členské základny v několika předchozích letech vedla ke stabilizaci členské základny, nicméně v roce 2023 pět členů a členek ČNS bohužel ukončilo členství z vlastního rozhodnutí a jedna členka byla vyškrtuta z důvodu neplacení členských příspěvků. Setrvalým problémem, který vyžaduje enormní nasazení členů a členek HV ČNS pověřených příslušnými agendami, je nízká a chaotická „platební morálka“ členstva při úhradě členských příspěvků.

Vztahy s jednotlivými institucemi-kolektivními členy jsou na velmi dobré úrovni, svědčí o tom mj. poskytování výtisků z vlastní produkce pro recenzní účely *Národopisného věstníku*, možnost pořádat jednání HV v daných institucích či spolupráce s Národním ústavem lidové kultury ve Strážnici, Národním muzeem v přírodě, Etnologickým ústavem AV ČR, v. v. i., Muzeem a galerií v Prostějově, Slovákým muzeem v Uherském Hradišti či Ústavem evropské etnologie FF MU Brno při přípravě konferencí a seminářů.

Publikační aktivity

Vydavatelská činnost ČNS zahrnuje jako každý rok vydávání vlastního odborného periodika, *Národopisného věstníku* (NV), vycházejícího od roku 1906 (informace o časopisu lze najít na stránkách <https://narodopisnyvestnik.cz/>).

NV je periodicky (2x ročně) vydávaný vědecký recenzovaný časopis, který je určen členům ČNS a odborné veřejnosti. Vědeckou kvalitu příspěvků garantuje redakční rada složená ze zástupců předních domácích a zahraničních etnologických pracovišť v muzejní, univerzitní i akademické sféře, studie podléhají oboustranně anonymnímu recenznímu řízení (2 oponenti). Národopisný věstník byl v roce 2015 zařazen do databáze ERIH+, v roce 2018 do databáze SCOPUS, což lze považovat za mimořádný úspěch v mezinárodním měřítku a ocenění vysokých odborných kvalit periodika. V roce 2018 byla podepsána smlouva s databází EBSCO, ve které jsou zpřístupňovány fulltextové obsahy časopisu. V roce 2020 byla podepsána smlouva s Knihovnou Akademie věd ČR, která zveřejňuje fulltextové obsahy časopisu v Digitální knihovně KNAV. Časopis je publikační platformou i pro mladé badatele, doktorandy, ale také pro studenty etnologie publikováním jejich článků, které vznikají na základě terénních výzkumů financovaných z dárcovského fondu Aleny Plessingerové a Josefa Vařečky. Otiskováním příspěvků dopisovatelů České národopisné společnosti je rozšiřována pramenná základna etnologického bádání.

Národopisný věstník ročník XL (82), číslo 1 byl realizován v první polovině roku 2023 a k 30. 6. 2023 byla vydána jeho tištěná forma. Elektronická forma byly uveřejněna v české i anglické verzi na internetových stránkách časopisu. Číslo obsahuje 5 studií, 1 materiálový příspěvek, příspěvek dopisovatelů, 8 jubilejních článků, 3 recenze publikací a 1 zprávu. „Studie“ obsahují texty: Magdalena Maňáková: Výchova folklorem a pro folklor. Učitel v transmisi lidové kultury ve škole a folklorním souboru; Anna Jagošová: Od tradice k performanci – slovácký verbuňk; Petr Drastil: Obchůzka královniček ve Svatobořicích-Mistříně. K současnému stavu obyčejové tradice; Kristýna Blechová: Křestní čepečky ze sbírky Muzea Vysočiny Pelhřimov v širším kulturním a historickém kontextu; Daniel Drápala: Bytové domy pro zemědělce: příklad adaptace městského způsobu bydlení pro potřeby vesnického způsobu života. V rubrice „Materiály“ vyšel text Jiří Hanzal: Neznámý výrobek cikánských kovářů na Moravě 18. století. Oddíl „Personalia“ obsahuje příspěvky: Jaroslav Kramařík (1923–1974) (Miroslav Válka); Poděkování Josefu Kandertovi (Alena Křížová); Vzpomínka na Mirjam Moravcovou (Alexandra Navrátilová); PhDr. Alena Plessingerová, CSc. (17. 1. 1928–16. 3. 2023) (Jan Pohunek, Jiří Langer); Kruh se uzavřel: se vzpomínkou na Věru Kovářů (Daniel Drápala); Pozdrav k životnímu jubileu Marii Náplavové (Ludmila Tarcalová); Šedesát let v Polabském muzeu. Životní jubileum Jany Hrabětové (Hana Šídová) a K jubileu Ireny Štěpánové (Daniel Dědovský). Oddíl „Knihy“ zahrnul recenze publikace: Stopy lidského umu; Rokycansko a Plzeňsko v lidových písních, pověstech a zvykosloví ze sbírky Martina Kozáka; Výroční

obyčejová a obřadní kultura na Valašsku. „Zprávy“ obsahovaly informaci: Zápis vorařství na Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva UNESCO (Aleš Smrčka). Číslo má 153 stran textu.

Národopisný věstník ročník XL (82), číslo 2 byl realizován ve druhé polovině roku 2023 a k 15. 12. 2023 byla vydána jeho tištěná forma. Elektronická forma byla uveřejněna v české i anglické verzi na internetových stránkách časopisu. Číslo obsahuje 6 studií, 5 jubilejních článků a 4 recenze publikací. „Studie“: Markéta Skořepová: Příspěvek k vybavení venkovských usedlostí v raném novověku na základě gruntovních knih panství Červená Řečice; Sandra Kreisslová: Domov jako turistický cíl v době studené války. Nostalgický turismus vysídlených Němců z Československa po roce 1945 a jeho konstrukce v sudetoněmeckém mediálním diskurzu; Roman Doušek: Na nás venkovské působí každá návštěva Prahy přímo posvátně. Imaginace a politika v rekreaci zemědělců na přelomu 40. a 50. let 20. století; Juraj Janto: Niektoré súčasné podoby pseudofudovej kultúry vo verejnom priestore; Katarína Slobodová Nováková a kol.: Fenomén mečového tanca v Európe. Kultúrno-historické kontexty. Oddíl "Personalia" obsahuje připomínky 6 významných osobností (Miroslava Ludvíková, Jitka Staňková, Vanda Jiřiková, Jiřina Veselská, Hana Dvořáková a Jitka Matuszková). Oddíl „Knihy“ zahrnul recenze na publikace: Jídlo není jenom „něco k jídlu“; Má svou známou notu. Kramářské písně v ústní tradici Moravy a Slezska a Obrázky na skle ze sbírky Muzea Prostějovska. „Zprávy“ obsahovaly příspěvky: 16. světový kongres SIEF v České republice; Zpráva o činnosti České národopisné společnosti, z. s., v letech 2020–2023; Zpráva kontrolní komise o hospodaření a činnosti České národopisné společnosti od 1. 1. 2020 do 31. 7. 2023; Zpráva o spolupráci s dopisovateli ČNS za období 2021–2023; Zpráva o činnosti redakce Národopisného věstníku za léta 2020–2023; Laudatia k udělení čestného členství ČNS Lydii Petráňové, Aleně Prudké a Janě Pospíšilové. V čísle byla otištěna i fotoreportáž z valného shromáždění ČNS v Prostějově a ze setkání českých a slovenských etnologů na Velké Javořině v Bílých Karpatech dne 7. října 2023. Číslo má 156 stran textu.

V rámci zkvalitňování publikačních standardů časopisu NV, zavedení DOI identifikátorů a v zájmu zvýšení dostupnosti časopisu odborné i laické veřejnosti byly v červnu 2023 plně zprovozněny nové samostatné webové stránky Národopisného věstníku na adrese <https://narodopisnyvestnik.cz/>. K dispozici jsou na nich aktuální čísla NV, archiv časopisu včetně všech digitalizovaných čísel od počátku vydávání i pravidla publikování pro autory a další důležité informace o časopisu. Stránky fungují i v plnohodnotné anglické verzi.

ČNS v roce 2023 i nadále vydávala *Zpravodaj ČNS*, interní spolkovou tiskovinu informující o aktuálním dění v ČNS, která je publikována třikrát ročně (č. 1 vyšlo v březnu, č. 2 v červnu a č. 3 v prosinci 2023). Členům ČNS je *Zpravodaj* distribuován elektronicky pomocí e-mailů. *Zpravodaj ČNS* je také vyvěšen na webových stránkách společnosti (<http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/aktuality/zpravodaj-cns>). Webové stránky ČNS zároveň přinášejí řadu informací nejen o dění v ČNS (důležité dokumenty, informace o orgánech ČNS, přihláška, informace ve vztahu k GDPR, informace o činnosti komisí ČNS, informace o Dárcovském fondu atd.), ale stránka slouží též jako významná a otevřená platforma pro sdílení informací o dění v celém oboru a příbuzných disciplínách. Pravidelně jsou zde zveřejňovány nejen *Zpravodaje ČNS*, ale i informace o aktuálních odborných akcích, výstavách, vydávaných publikacích, konferencích a seminářích. Na stránkách jsou uvedeny výsledky jednotlivých ročníků Ankety ČNS a Studentské ceny ČNS.

Fond PhDr. Aleny Plessingerové, CSc., a PhDr. Josefa Vařeky, DrSc.

V roce 2018 byl díky daru PhDr. Aleny Plessingerové, CSc., zřízen dárcovský Fond PhDr. Aleny Plessingerové, CSc., a PhDr. Josefa Vařeky, DrSc. Jeho účelem je podpora etnografických terénních výzkumů na území České republiky pro vysokoškolské studenty oboru etnologie. Fond je zaměřen jak na etnografické výzkumy jevů materiální kultury (vesnické stavitelství, lidový oděv, strava, transport, malovýrobní zemědělství, domácká a řemeslná výroba, lidové a zlidovělé umění), tak nemateriálních kulturních jevů výročního a rodinného obyčejového cyklu, lidové religiozity a léčitelství. Vzhledem k modernizaci života ve vesnickém i městském prostředí lze u zmíněných jevů sledovat jejich vývoj provázený novými funkcemi, jež odpovídají současným životním formám. Základním kritériem při výběru soudobých kulturních forem bude však jejich vazba na tradici.

Udělení finanční podpory studentům z dárcovského fondu je podmíněno zpracováním výzkumného projektu (ideový záměr, termín, lokalizace a finanční náklady výzkumu) v češtině, který student předloží do 30. listopadu roku, jenž předchází roku vlastního výzkumu, Správní radě fondu.

Správní rada fondu tvoří tři zástupci ČNS (předseda, vědecký tajemník a vybraný člen/členka HV ČNS), jeden zástupce Ústavu evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a jeden zástupce Ústavu etnologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Vzhledem ke změnám ve složení HV ČNS a reformě Ústavu etnologie FF UK (aktuálně Ústav

etnologie, středoevropských a balkánských studií) byla na jednání HV ČNS 8. prosince 2023 zvolena nová pětičlenná Správní rada Dárcovského fondu ve složení: PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D. (předseda ČNS), Mgr. Marta Kondrová (vědecká tajemnice ČNS), PhDr. Martin Novotný, Ph.D. (člen HV ČNS), doc. PhDr. Miroslav Válka, Ph.D. (ÚEE FF MU Brno), PhDr. Sandra Kreisslová, Ph.D. (ÚESEBS FF UK Praha). Dozorčí rada dárcovského fondu je totožná s kontrolní komisí ČNS ve složení: PhDr. Zuzana Čermáková, Ph.D., PhDr. Roman Doušek, Ph.D., Mgr. Jan Pohunek, Ph.D.

Po vyhodnocení zaslaných přihlášek byly v roce 2023 podporovány dva terénní výzkumy. U projektu studentky Anny Varausové z ÚEE FF MU v Brně s názvem *Projevy tanečnosti v rámci současných festivit na jižní Moravě*, byl během roku 2023 realizován terénní výzkum. Cíle projektu studenta Petra Drastila ze stejného ústavu s názvem *Funkce dětské složky Národopisného souboru Bítešan z Velké Bíteše (okr. Žďár nad Sázavou)* byly naplněny a zpráva z výzkumu byla odevzdána. V roce 2023 dále pokračovala i realizace projektů z předchozích let: Projekt Kateřiny Nečacké z ÚEE FF MU v Brně s názvem *Současná podoba religiozity u římských katolíků a členů Českobratrské církve evangelické na Rusavě a jejich vzájemné vztahy* byl dokončen a odevzdán k publikování v Národopisném věstníku. Projekt Kateřiny Vlkové ze stejného ústavu s názvem výzkumu *Současný kulturní a společenský život vesnice v západních Čechách. Na příkladu obce Stýskaly (okr. Plzeň-sever)*, je stále ve fázi rozpracování.

K 30. listopadu 2023 byl do soutěže o podporu přihlášen projekt studentů Hugo Chmelaře (Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy) a Kláry Bystroňové (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy): „Local Knowledge System“ u Romů na sídlištích v oblasti Chomutova. Vzhledem k tematickému nesouladu se zaměřením dárcovského fondu nebyl projekt doporučen k financování.

Více informací o fondu lze nalézt na webových stránkách České národopisné společnosti – viz <http://www.narodopisnaspolecnost.cz/index.php/darcovsky-fond>.

Webové stránky

Důležitým nástrojem prezentace aktivit České národopisné společnosti jsou již několik let její webové stránky (www.narodopisnaspolecnost.cz). Kromě členů společnosti je stále více využívají studenti i laičtí zájemci o obor etnologie, jakožto i o tradiční lidovou kulturu, její dokumentaci a prezentaci.

V roce 2015 Česká národopisná společnost zprovoznila zcela nové webové stránky, jejich drobné úpravy probíhaly i během roku 2023. Webové stránky jsou určeny k informování o ČNS jako základní odborné oborové organizaci a o její aktuální činnosti. Jsou členěny do několika základních kategorií:

- AKTUALITY (Knihy, Výstavy, Konference, semináře, Zpravodaj ČNS, Ostatní) – tato část obsahuje aktuální zprávy o nových knihách, výstavách atd., jsou zde vyvěšeny Zpravodaje ČNS,
- O SPOLEČNOSTI – týká se organizačních záležitostí ČNS, informuje o historii ČNS, o jejích členech, o členech HV, lze zde najít přihlášku do ČNS atd.,
- DÁRCOVSKÝ FOND – informuje o dárcovském Fondu PhDr. Aleny Plessingerové, CSc., a PhDr. Josefa Vařeky, DrSc.,
- VIRTUÁLNÍ BADATELNA – obsahuje odkazy na digitalizované časopisy, na sestavené bibliografické databáze a dotazníky ČNS, dále se zde ukládají do archivu články zveřejněné původně v oddílu Aktuality,

Členové ČNS jsou průběžně vyzýváni pomocí *Zpravodaje ČNS* k zasílání aktuálních informací o nově vydaných publikacích, o připravovaných a probíhajících výstavách, o pořádaných konferencích a seminářích či dalších akcích, na nichž se podílejí a jež korespondují se zásadami činnosti ČNS, do kategorie Aktuality. Spolupráce se členy ČNS v této oblasti probíhá velmi dobře. O chod webových stránek se v roce 2023 jako hlavní odpovědná osoba staral člen HV Martin Novotný.

Průběžně je v rámci spolkového webu aktualizována elektronická databáze (přímo dostupná na adrese <https://cns.tritius.cz/>) umožňující vyhledávání bibliografických záznamů o etnologických statích publikovaných v oborových etnologických časopisech, případně národopisně koncipovaných statí v jiných odborných tiskovinách. ČNS se prostřednictvím tohoto projektu snaží reagovat jednak na nedostupnost starších bibliografií, jednak na chybějící soupisy mnohých centrálních, regionálních i lokálních tiskovin, které přinášely v minulosti na svých stránkách národopisně koncipované texty.

Bibliografická databáze je provozována v prostředí knihovního systému Tritius, který splňuje standardy RDA a MARC21, má zajištěn trvalou online podporu, aktualizaci a je možné jej používat přes webové rozhraní odkudkoliv. Databáze je plně funkční a obsahuje více jak 16 000 záznamů, je provozovaná v moderním a stabilním HW a SW prostředí zajišťujícím její dlouhodobou funkčnost a udržitelnost s minimálními náklady. Existenci databáze lze považovat

za významný přínos pro obor, neboť jde o jedinečný a nenahraditelný informační zdroj. I v roce 2023 probíhalo průběžné doplňování databáze a zejména kontrola a korekce starších záznamů (odstraňování překlepů, duplicit atd.).

E-mailová adresa info@narodopisnaspolecnost.cz funguje jako kontakt pro dotazy z řad laické veřejnosti, které se členové ČNS snaží průběžně zodpovídat.

Anketa České národopisné společnosti

Organizací *Ankety o nejvýznamnější počin v oboru za uplynulý kalendářní rok* se ČNS snaží systematicky oceňovat odborné aktivity rozvíjené v oboru za poslední kalendářní rok – a tím i dle svých možností a sil přispět k popularizaci jednotlivých výstupů, které mnohdy neprávem zůstávají odbornou i laickou veřejností opomíjeny. Děje se tak ve třech kategoriích: Publikace; Výstava, expozice; Projekt, akce, konference.

Administrací ankety byla také v roce 2023 pověřena členka HV Zuzana Čermáková, anketa byla vyhodnocena na jednání HV 14. června 2023. Do hlasování se zapojilo celkem 43 členů ČNS (38 individuálních a 5 kolektivních). Ceny byly vítězům a vítěžkám předány v rámci 78. mezinárodního folklórního festivalu ve Strážnici 24. června 2023.

V roce 2023 byly oceněny tyto odborné aktivity z roku 2022:

V kategorii publikace: Škabrada, Jiří: *Nástin vývoje vesnických půdorysů a plužin v Čechách: K výpovědní schopnosti map stabilního katastru*. Brno: Společnost pro obnovu vesnice a malého města, z. s., 2022.

V kategorii výstava, expozice: *Tradiční kultura na Moravě v zrcadle času* (Etnografický ústav MZM v Brně, stálá expozice v Paláci šlechtičen od 21. dubna 2022)

V kategorii projekt, akce, konference: Konference *Nositelé nemateriálního kulturního dědictví a paměťové instituce* (Národní muzeum v přírodě – Muzeum v přírodě Vysočina ve spolupráci s Českou národopisnou společností, místo konání: Multifunkční kulturní centrum Hlinsko 1.–3. listopadu 2022).

Čestnou cenu *Pěti rudých růží* se HV ČNS rozhodl za rok 2023 udělit: za *zápis programu Nositel tradice lidových řemesel do Registru osvědčených postupů UNESCO*. Program garantuje Ministerstvo kultury ČR spolu s Národním ústavem lidové kultury ve Strážnici.

Studentská cena České národopisné společnosti

HV ČNS se rozhodl podpořit vědeckou práci mladých badatelů a vyhlásil pro rok 2023 již posedmé *Studentskou cenu České národopisné společnosti*, a to ve dvou kategoriích – pro nejlepší bakalářskou a nejlepší diplomovou práci.

Ke dni 20. března 2023, kdy bylo uzavřeno přihlašování prací, byly do soutěže přihlášeny čtyři práce v kategorii bakalářských prací a jedna práce v kategorii diplomových prací. Práce pocházely od studentů Ústavu evropské etnologie FF MU Brno, Katedry antropologie FF ZČU v Plzni a Katedry historie FF UJEP v Ústí nad Labem. Práce následně zhodnotila komise složená z členů HV ČNS, která také určila hlasováním svých členů vítěze. Cena byla předána v rámci 78. mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici 24. června 2023.

V kategorii bakalářských zvítězila práce Miroslavy Ferstlové: *Folklorní festivity v Lanžhotě se zaměřením na jejich komparaci v 70. letech 20. století a současnosti*. Brno: ÚEE FF MU 2022.

V kategorii diplomové práce nebyla cena za rok 2023 udělena.

Dopisovatelé

Také v roce 2023 pokračovala ČNS v úsilí o revitalizaci dopisovatelské sítě, které se věnovala členka HV pověřená touto agendou Jana Poláková. Dopisovatelé jsou dobrovolníci, ČNS jejich spolupráci nijak nehonoruje, nicméně i tak se průběžně daří získávat další zájemce o tuto činnost přispívající k dokumentaci a zachování kulturního dědictví ČR. Dopisovatelská síť prošla v průběhu roku 2022 rozsáhlou revizí z důvodu zjištění aktivních a neaktivních členů, a proto v roce 2023 již byla poměrně stabilní. K 31. 12. 2023 tak ČNS evidovala 97 aktivních dopisovatelů. V říjnu 2023 byl dopisovatelům rozeslán dotazník na téma trhů a jarmarků v obcích.

Dotazníkové výzkumy ČNS představují zajímavý a prozatím ne příliš odborně vytěžovaný archivní materiál listinné povahy. Tyto výzkumy byly realizovány v letech 1958–2016 pod garancí významných představitelů oboru. Jde o jedinečný pramen s velkým vědeckým potenciálem díky soustavnému shromažďování tohoto materiálu a díky tematicky širokému spektru. Jednotlivé dotazníky se věnovaly např. tématům: lidové obydlí, oděv, zpracování lnu, konopí a vlny a ručního tkaní, starým zemědělským soustavám, lidové stravě obřadní, sváteční i všední, lidovému figurálnímu sochařství, tradiční svatbě a dalším rodinným obyčejům, výročním obyčejům, řádu každodenního života atd. Množství informací obsažených v

dotaznících, fyzický stav, omezená dostupnost dotazníků z důvodů nedostatku prostoru a stále badatelný a také pokrytí napříč regiony České republiky vedly k jejich digitalizaci – elektronická forma umožní jejich zveřejnění a zpřístupnění široké veřejnosti. Na projekt by měly v následujících letech navázat další etapy, v rámci kterých by byly digitalizované dotazníky včetně zpracovaných metadat publikovány ve veřejně dostupné databázi Národního ústavu lidové kultury na stránkách www.lidovakultura.cz. Tato databáze již obsahuje výsledky identifikačního výzkumu tradiční lidové kultury z let 2005–2010. Zpřístupnění starších výzkumů umožní komparaci některých dat a může se stát také zajímavou platformou pro zveřejnění dalších etnografických výzkumů. Tento budoucí postup byl předjednan s vedením NÚLK. Zveřejnění digitalizovaných dokumentů v elektronické databázi naplňuje několik úkolů vyplývajících z Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice a ze současně platného Plánu péče o tradiční lidovou kulturu v ČR na léta 2023–2030 (Č.j. MK 1751/2023 ORNK) - především body 2.3., 1.2 a 3.5.). Pro Českou národopisnou společnost znamená pasportizace, čili vytvoření metadat zdigitalizovaných dotazníků zajištění jejich duplicitní archivace na elektronických médiích a dále znamená možnost odevzdat původní dotazníky do Archivu AV ČR a tedy posílit jejich ochranu a v neposlední řadě znamená zároveň možnost dalšího využití těchto materiálů včetně seznámení odborné i široké laické veřejnosti s výsledky činnosti ČNS v minulých desetiletích.

Během roku 2023 byla zpasportizovaná důležitá část dotazníků. Tento projekt navázal na dřívější etapy projektu (2019–2022), kdy byly dotazníky digitalizovány a částečně pasportizovány. Přesně dle plánu tedy proběhla další pasportizační fáze. U jednotlivých digitalizovaných souborů proběhla kontrola úplnosti a porovnání dat s originály, bylo provedeno jejich systematické pojmenování a zařazení. Každý jednotlivý dotazník byl pasportizován po formální a obsahové stránce a takto zpracovaná metadata byla uložena do speciálně upravené elektronické karty se záznamem o digitalizaci archivního materiálu.

Ekonomická agenda a grantové projekty, účetní uzávěrka

ČNS by jen stěží mohla realizovat své aktivity bez zajištění externích zdrojů financování prostřednictvím grantových prostředků. Rok 2023 byl v tomto ohledu úspěšný, neboť ČNS uspěla v grantových programech Rady vědeckých společností ČR i Odboru regionální a národnostní kultury Ministerstva kultury.

Dotace Ministerstva kultury podpořila vydání prvního čísla *Národopisného věstníku* 2023, ročník XL (82) (řešitel Miroslav Válka). Celkové náklady na projekt činily 116 899,- Kč, podíl MK činil 73 000,- Kč (62,45 % celkových nákladů). Druhým projektem podaným k Ministerstvu kultury byl projekt *Pasportizace dotazníků České národopisné společnosti - 5. etapa* (řešitel Roman Malach). Celkové náklady na projekt činily 89 440,- Kč, podíl MK činil 57 000,- Kč (63,73 % celkových nákladů). Rada vědeckých společností ČR podpořila vydání druhého čísla *Národopisného věstníku* 2023, ročník XL (82) (řešitel Miroslav Válka). Celkové náklady na projekt činily 82 764,- Kč, podíl RVS činil 55 000 Kč (66,45 % celkových nákladů). RVS podpořila také projekt *Vědecká konference (NE) Tradice žije! Kontinuita, proměna, zánik a obnova tradic pohledem etnologie* (řešitel Jiří Woitsch). Celkové náklady na projekt činily 59 595,- Kč, podíl RVS činil 30 000,- Kč (50,34 % celkových nákladů).

Přehled příjmů a výdajů ČNS za období od 1. ledna 2023 do 31. prosince 2023 (zpracovala Ing. Olga Mazouchová, účetní ČNS):

Příjmy

členské příspěvky	113200,00 Kč
dotace	214595,00 Kč
publikace (prodej a digitalizace)	260,00 Kč
ostatní příjmy	0,00 Kč
<u>přijatý úrok zdaněný</u>	<u>3898,43 Kč</u>
celkem	331953,43 Kč

Výdaje

poštovné	13221,00 Kč
kancelářské potřeby	5226,00 Kč
občerstvení, květiny	59748,00 Kč
mzdy, odvody z mezd	153440,00 Kč
graf.příprava, tisk, digitalizace, IT podpora	130993,28 Kč

překlady	3330,00 Kč
ostatní režie	62768,64 Kč
celkem	428726,92 Kč

K 31. prosinci 2023 byl konečný zůstatek na běžném účtu ČNS **273 571,04 Kč** na účtu Dárcovského fondu **32 736,00 Kč** a na termínovaném vkladu zřízeném z rozhodnutí HV ČNS při účtu Dárcovského fondu **153 157,73 Kč**.

Semináře, konference a další akce

ČNS pokračovala v roce 2023 v přípravě pořádání a spolupořádání odborných konferencí a workshopů, a to v úzké součinnosti s kolektivními členy ČNS.

Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., Ústav evropské etnologie FF MU Brno a Národní ústav lidové kultury uspořádaly ve dnech 7.–10. června 2023 v Brně *16. mezinárodní kongres SIEF* (<https://www.siefhome.org/congresses/sief2023/>). Tématem konference byl Život v nejistotě. Kongresu se zúčastnilo 911 delegátů z několika desítek zemí, předneseno bylo 673 referátů, přímo na místě pomáhalo 87 dobrovolníků (studentů Masarykovy univerzity). Šlo o vůbec největší a nejvýznamnější etnologickou vědeckou akci, která se na našem území v historii uskutečnila. ČNS byla jedním z národních organizačních partnerů kongresu.

Komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení při ČNS, Ústav evropské etnologie FF MU Brno a Regionální muzeum v Litomyšli připravily odbornou konferenci s názvem *Výzdoba a nápisové datace venkovských staveb*, konanou u příležitosti 170 let od narození Terézy Novákové, která proběhla 10. května 2023 v Litomyšli. Na konferenci navazovalo 11. května 2023 Sympozium k 170. výročí od narození Terézy Novákové, pořádané Regionálním muzeem v Litomyšli a v pátek 12. května 2023 společná exkurze v okolí Litomyšle po stopách pobytů Terézy Novákové a venkovských staveb.

Komise pro lidové obyčeje při ČNS a Slovácké muzeum v Uherském Hradišti připravily ve dnech 30. a 31. května 2023 mezinárodní konferenci s názvem *Barva v tradiční kultuře*, která se uskutečnila v nově otevřeném Cyrilometodějském centru (Památník Velké Moravy, Jezuitská 1885, Staré Město).

ČNS a Etnologický ústav AV ČR, v. v. i., pořádaly 20. června 2023 odborně-společenské setkání, na kterém byla připomenuta významná osobnost českého národopisu druhé poloviny 20. století PhDr. Alena Plessingerová, CSc., která zemřela na jaře roku 2023. Místem konání byla zasedací místnost Etnologického ústavu AV ČR v Praze.

ČNS ve spolupráci s Muzeem a galerií v Prostějově a Národním muzeem v přírodě uspořádala ve dnech 19.–21. září 2023 výroční mezinárodní konference ČNS s názvem *(NE)Tradice žije! Kontinuita, proměna, zánik a obnova tradic pohledem etnologie*, které se zúčastnilo 61 referujících a posluchačů, zaznělo celkem 23 referátů. Viz též předchozí část zprávy.

Členové a přátelé České národopisné společnosti a Národopisnej spoločnosti Slovenska se sešli na pátém ročníku neformálního společenského setkání na vrcholu Velké Javořiny, a to 7. října 2023. Akce se zúčastnilo přes 20 členů a členek obou společností, vč. zástupců vedení obou společností.

Mezinárodní spolupráce a spolupráce s UNESCO

Mezinárodní spolupráce ČNS byla v roce 2023 nadále především ve znamení spolupráce s organizací *UNESCO*. Kromě toho ale ČNS pokračovala i ve své dlouholeté spolupráci s dalšími organizacemi, zejména *WCAA – World Council of Anthropological Associations* (členem je od roku 2014). ČNS je od roku 2011 též přidruženým členem *ICCN – Inter-City Intangible Cultural Cooperation Network* – mezinárodní organizace pracující v oblasti ochrany nehmotného kulturního dědictví a sdružující především místní samosprávy a nevládní kulturní organizace, které pracují v této oblasti. ICCN rozvíjí řadu aktivit, jejichž vyvrcholením jsou každoroční konference a workshopy. V současné době tvoří členskou základnu organizace přes 30 místních samospráv z 25 zemí světa. Rozšiřuje se také počet přidružených členů, mezi kterými jsou kromě ČNS také další organizace akreditované při Úmluvě o zachování nehmotného kulturního dědictví UNESCO, z ostatních jsou to např. Algemesi museum (Španělsko), Tropen museum (Nizozemsko), Association Nationale Cultures and Traditions (Francie), Standing Committee for the Euro Mediterranean Partnership of Local and Regional Authorities COOPEM (Itálie), Khmer Arts (Kambodža), The Culture and Heritage Institute at Centennial College (Kanada), Institute of Multicultural Education YISWIND (Čína), Forum of Algerian Citizenship & Modernity (Alžírsko) a další.

ČNS je od roku 2010 akreditována při *Úmluvě o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO* a naplňuje poradní funkce pro Mezivládní výbor této úmluvy. Zároveň je členem

Fóra nevládních organizací (NGO Forum), které sdružuje akreditované organizace za účelem efektivnějšího zapojení do naplňování Úmluvy a práce Mezivládního výboru. Eva Kuminková, členka Hlavního výboru ČNS, se aktivně podílí na činnosti Mezivládního výboru pro zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO. Česká republika byla na léta 2020–2024 zvolena jeho členem. Eva Kuminková spolupracuje s dalšími čtyřmi členy ČNS, kteří byli za Českou republiku osloveni Ministerstvem kultury (prof. PhDr. Martinou Pavlicovou, CSc., doc. PhDr. Danielem Drápalou, Ph.D., PhDr. Ilonou Vojancovou a Mgr. Janem Blažkem). ČNS v únoru 2023 podala periodickou zprávu o svém podílu na aktivitách Mezivládního výboru Úmluvy, na jejímž základě jí byla prodloužena akreditace při UNESCO na další čtyři roky. ČNS byla na 18. zasedání Mezivládního výboru pro zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO, které proběhlo ve dnech 6.–8. prosince 2023 v botswanském Kasane, zvolena na léta 2024–2027 do Evaluačního orgánu – poradního orgánu zmíněného výboru. Pro ČNS to znamená mimořádnou prestiž, ale zároveň značnou organizační i odbornou výzvu, mj. potřebu personálně zajistit každoroční vyhodnocení přibližně šedesáti nominací předložených k zápisu do seznamů nemateriálního kulturního dědictví UNESCO.

ČNS dále spolupracuje se sesterskými národopisnými společnostmi na Slovensku a v Polsku. Spolupráce s *Národopisnou spoločnosťou Slovenska* se týká především recipročního zveřejňování informací na webových stránkách obou společností, nabídky publikačních aktivit v odborných časopisech vydávaných ČNS, respektive NSS. Na VS ČNS byla přednesena zdravice předsedkyně NSS PhDr. Kataríny Popelkové, CSc. I v roce 2023 uspořádaly ČNS a NSS společné setkání na vrcholu Velké Javořiny (viz výše).

ČESKÁ NÁRODOPISNÁ SPOLEČNOST, z. s.
Národní 3
117 20 PRAHA 1